

Gymnázium Andreja Vrábľa, Mierová 5, Levice

**Smernica riaditeľa školy k prevencii
a riešeniu šikanovania žiakov**

v súlade s Metodickým usmernením MŠ SR č. 7/2006 – R
z 28. marca 2006 k prevencii a riešeniu šikanovanie žiakov v školách a školských
zariadeniach.

Levice, september 2015

riaditeľ školy: Mgr. V. Tóth

Úvod

V súlade s Metodickým usmernením MŠ SR č. 7/2006 – R z 28. marca 2006 k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov v školách a školských zariadeniach, ktoré nadobudlo účinnosť 1. apríla 2006 vydávam túto smernicu riaditeľa školy:

Práca pod tlakom, stres, neúspechy, frustrácia, vnútorná nespokojnosť a nevyrovnanosť, to všetko sú činitele súčasného života. Následkom nich sa kumuluje negatívna energia – agresivita.. Agresívne správanie sa prejavuje násilím voči určitému objektu, nepriateľstvom a útočnosťou. Agresia je podstatnou šikanovania.

Šikanovanie je prejavom sociálnej patológie, kde hlavným záujmom a cieľom je niekomu ublížiť. Od jednoduchej agresie sa líši snahou ublížiť druhému a navyše ešte získať ľubovoľnú odmenu vo svoj prospech. Za šikanovanie obvykle neoznačujeme občasnú bitku alebo hádku rovnako zdatných súperov.

Šikanovanie je problém, ktorý súčasná škola potrebuje špecificky vymedziť, definovať a nutne riešiť. Pojem šikanovanie v školskom prostredí môžeme analyzovať z nasledujúcich troch hľadísk:

1. **z hľadiska psychologického** ako špecifické poruchy správania,
2. **z hľadiska pedagogického** ako problémové správanie,
3. **z hľadiska právneho** ako „násilnú trestnú činnosť“ páchanú dieťaťom alebo mladistvým, pričom v prípade šikanujúceho mladistvého môžeme hovoriť o delikvencii mládeže

1. Charakteristika šikanovania

Šikanovaním rozumieme akékoľvek správanie žiaka alebo žiakov, ktorých zámerom je ublíženie inému žiakovi alebo žiakom, prípadne ich ohrozenie alebo zastrašovanie. Ide o ciele a opakované použitie násilia voči takému žiakovi alebo skupine žiakov, ktorí sa z najrôznejších dôvodov nevedia alebo nemôžu brániť.

Šikanovanie sa prejavuje sa v rôznych podobách:

- **psychická forma** – posmievanie, ponižovanie, vulgárne vyjadrovanie aj pred pedagógmi, opakované posmešky alebo nepekne poznámky o rodičoch, vyhrážanie sa a pod.,
- **fyziká násilná forma** – vymáhanie peňazí a bitka, kopanie, postrkovanie, zamykanie v miestnosti,

Šikanovanie je vlastne zneužívanie sily alebo právomoci. Tento výraz znamená zlomyseľné obťažovanie, preháňanie, strkanie do iného dieťaťa, bitky, kopanie, týranie, prenasledovanie, vydieranie, ponižovanie, prezývanie, zastrašovanie, ničenie osobných vecí a pod.

2. Príčiny šikanovania

Šikanovanie má veľa príčin. Niektoré sú známe na prvý pohľad, iné sú jasné až vtedy, keď ideme do hĺbky problému.

Psychológovia uvádzajú nasledovné hlavné príčiny šikanovania:

- túžba po moci, ovládať druhého človeka,
- motív krutosti, človeku niekedy pôsobí potešenie, keď vidí druhých trpieť,
- zvedavosť, týrať druhého, je tak trochu experiment,
- nuda, túžba po senzácii.

3. Podstatné znaky šikanovania

3.1 Základné znaky šikanovania sú:

- a) úmysel bezprostredne smerujúci k fyzickému alebo psychickému ublíženiu druhému,
- b) agresia jedného žiaka alebo skupiny žiakov,
- c) opakované útoky,
- d) nevyrovnaný pomer síl medzi agresorom a obeťou.

3.2 Spôsoby šikanovania

- a) fyzické násilie - bitie, kopanie, strkanie, fackanie, ťahanie za vlasy, pichanie a strkanie rôznymi predmetmi, napríklad v škole kružidlom, perom, pravítkom a pod.,
- b) slovné násilie - nadávanie, posmievanie, vysmievanie, urážanie, zosmiešňovanie, vyhrážanie a pod,
- c) psychická manipulácia - plnenie nezmyselných prianí agresora, vydieranie agresorom, nosenie vecí, peňazí, desiat, písanie úloh a pod,
- d) poškodzovanie a kradnutie vecí - ničenie školských pomôcok a osobných vecí obeť, počarbanie zošitov, trhanie knižiek, lámanie pravítok, špinenie a ničenie oblečenia a pod.

4. Kto je agresor?

Agresor býva zväčša egoistický jedinec, ktorému je mu cudzia úcta k iným ľuďom, nerozumie problémom iných, nevie, čo je empatia.

Odborníci rozlišujú dva typy agresorov:

- 1) **príležitostný agresor** – tieto deti potrebujú jasné a pevné pravidlá a mali by poznať dôsledky svojich činov,
- 2) **chronický agresor** – u týchto detí je veľmi ťažké zmeniť ich správanie. Bez intenzívnej pomoci sa budú pravdepodobne dopúšťať trestnej činnosti a spôsobovať problémy svojmu okoliu.

4.1 Charakteristické znaky agresora sú.

- nadpriemerne telesne zdatný, silný, obratný,
- inteligentný, čo mu umožňuje vymýšľať rafinované formy agresie,
- sebaistý, často poškodený nevhodnou výchovou,
- typická je túžba dominovať, ovládať druhých, bezohľadne sa presadzovať,
- ľahko sa urazí, je vzťahovačný,
- ubližovať druhým je pre neho radosť,
- určitú úlohu tu majú temperamentné predpoklady (výbušnosť, impulzivnosť) posilňované rodinnou výchovou (nedostatok záujmu, citový chlad, ponižovanie, fyzické násilie, agresívne správanie rodičov),
- chce sa týmto spôsobom zaradiť do partie.

5. Kto býva najčastejšie obeťou šikanovania?

Obetou šikanovania sa môže stať každý. Kritériá na jej výber v kolektíve sú rozmanité. Niekedy je to otázkou náhody. Avšak často to býva práve žiak, ktorý sa od ostatných odlišuje.

5.1 Najčastejšie sa terčom agresie stávajú tieto deti:

- deti, ktoré sa dobre učia, ochotne pomáhajú, sú usilovné a svedomité.
- deti, ktoré sa od skupiny odlišujú pre nejakú zvláštnosť - handicapované dieťa a pod.,
- deti, ktoré majú v škole málo kamarátov,
- deti, ktoré ťažšie nadväzujú kontakty,
- deti citlivé, tiché, utiahnuté, nepriebojné, slabšie, pomalšie;
- deti zo sociálne slabších vrstiev - menej atraktívne oblečené, hygienicky zanedbané,
- jedinci, ktorí provokujú agresiu vlastným správaním,

Obete majú nízke sebavedomie, považujú sa za hlúpe a nezaujímavé, submisívne sa podriaďuje. Ťažko sa presadzujú medzi rovesníkmi.

5.2 Podľa čoho môžete rozoznať, že je dieťa šikanované?

Šikanované deti často nevedia rodičom, učiteľom ani iným dospelým osobám povedať o tom, že sú šikanované, ale svojim zmeneným správaním skryto volajú o pomoc:

- počas prestávok bývajú samy a nemajú kamarátov;
- pôsobia smutne, neisto, ustrašene,
- pod rôznymi výhovorkami sa vyhýbajú škole – zvyšuje sa počet ich ospravedlnených, a postupne aj neospravedlnených hodín v škole,
- spolužiaci ho prehliadajú, odmietajú, nechcú vedľa neho sedieť,
- vyhľadáva „bezpečnú“ cestu domov – pripája sa k nejakým dospelým, vyčkáva, kým všetci spolužiaci neodídu,
- náhle sa zhoršuje jeho školský prospech,
- má odreniny, modriny, škrabance, ktoré nevie vysvetliť,
- často ho pred odchodom do školy pobolieva hlava, brucho.

6. Priestupková a trestno-právna zodpovednosť

- 1) Šikanovanie žiakov môže v určitých prípadoch napĺňať skutkovú podstatu priestupkov v zmysle **zákona č. 372/1990 Zb. o priestupkoch** v znení neskorších predpisov. Ide predovšetkým o priestupky:
  - a) proti občianskemu spolunažívaniu,
  - b) proti majetku.
- 2) Zodpovedný za priestupky je ten, kto v čase spáchania priestupku dovŕšil štrnásť rok svojho veku. Ak v čase spáchania priestupku dovŕšil žiak štrnásť rok a neprekročil osemnásť rok svojho veku, zaraďuje sa do kategórie „mladistvých“.
- 3) Šikanovanie žiakov môže v určitých prípadoch napĺňať aj skutkovú podstatu trestných činov v zmysle zákona č. 300/2005 Z. z. – Trestný zákon. Ide najmä o trestný čin:
  - ohovárania,
  - nebezpečného vyhrážania,
  - ublíženia na zdraví,
  - obmedzovania osobnej slobody,
  - nátlaku,
  - vydierania, lúpeže,
  - hrubého nátlaku,

- krádeže,
  - poškodzovania cudzej veci,
  - neoprávneného užívania cudzej veci.
- 4) Trestne zodpovedný je ten, kto v čase spáchania činu dovŕšil štrnásť rok svojho veku. Žiaci, ktorí v čase spáchania trestného činu dovŕšili štrnásť rok a neprekročili osemnásť rok svojho veku sa podľa trestného zákona zaraďujú do kategórie „mladistvých“.
  - 5) Pedagogickí pracovníci a iní zamestnanci školy, ktorým bude známy prípad šikanovania a neprijmú v tomto smere žiadne opatrenia, neoznámia túto skutočnosť triednemu učiteľovi agresora a obeť, výchovnému poradcovi a vedeniu školy, sa vystavuje riziku trestného postihu.
  - 6) Konaním podľa predchádzajúceho bodu môže zamestnanec naplňať i skutkovú podstatu trestného činu neprekazenia trestného činu, neoznámenia trestného činu alebo ublíženia na zdraví a to tak: že inému z nedbanlivosti ublíži na zdraví tým, že poruší dôležitú povinnosť vyplývajúcu z jeho zamestnania, povolania, postavenia alebo funkcie, alebo uloženú mu podľa zákona.

7. Postup v prípade zistenia šikanovania

V prípade, že v priestoroch školy počas vyučovania, na športoviskách resp. na školských akciách sa zistí prípad šikanovania, je každý pedagogický a nepedagogický zamestnanec povinný postupovať nasledovným spôsobom:

1. Zamestnanec, ktorý zistí prípad šikanovania, informuje o tejto skutočnosti triedneho učiteľa agresora a obeť, výchovného poradcu a zástupcu vedenia školy. Pri vážnych prípadoch, ale aj pri agresii agresora zamestnanec zavolá políciu.
2. Výchovný poradca školy, koordinátor primárnej prevencie si na vyšetrenie prizve daných žiakov, zamestnanca školy, ktorý skutočnosť oznámil a triednych učiteľov. O danom vyšetrení spíšu zápis, ktorý výchovný poradca, koordinátor prevencie založí k riešeným prípadom a druhé vyhotovenie triedni učiteľa priložia ku katalógovým listom žiakov.
3. V zápise popíšu skutočnosť, vyjadrenia agresora a obeť a navrhnu opatrenia na riešenie.
4. Výchovný poradca školy, koordinátor prevencie v spolupráci s triednymi učiteľmi agresora a obeť si pozve na pohovor rodičov, resp. zákonných zástupcov týchto žiakov.
K pohovoru prizvú aj riaditeľa školy. Aj o tomto stretnutí spíšu zápis.
5. Po písomnom uzavretí celého prípadu, zvážení návrhov na opatrenia, vyjadrení agresora a obeť, rodičov, resp. zákonných zástupcov týchto žiakov, riaditeľ školy rozhodne o ďalšom postupe v súlade s vnútorným poriadkom školy, resp. zákonom č. 300/2005 Z. z. a č. 372/1990 Zb.
6. Nakoľko šikanovanie je závažným negatívnym spoločenským javom, celý prípad vyšetrenia šikanovania sa bude realizovať pri zachovaní dôvernosti až do vyriešenia daného prípadu. Týmto postupom nie je dotknutá informačná povinnosť školy.
7. V prípade, že tento negatívny jav zistí žiak školy, je povinný okamžite o tejto skutočnosti informovať svojho triedneho učiteľa a v jeho neprítomnosti výchovného poradcu školy.

8. Zásady vedenia rozhovoru s aktérmi šikanovania, svedkami a rodičmi

8.1 Rozhovor s obeťou

- necháme dieťa samostatne hovoriť, citlivo ho povzbudzujeme, aby hovorilo čo najviac,
- po spontánnej výpovedi sa začneme pýtať na všetky podrobnosti
- "Čo sa stalo? Kde sa to stalo? Kto čo urobil? Ako sa správali ostatní prítomní?"
- obeť uistíme o jeho ochrane,
- môžeme dieťa požiadať, aby celý incident napísalo,
- ak je viditeľné zranenie, upovedomíme lekára, prípadne políciu,
- upovedomíme rodičov,
- pozor na falošné obvinenia.

8.2 Rozhovor s agresorom

- skôr ako začneme naostro vyšetrovať, zvážime, aká je možnosť agresora usvedčiť,
- ak je táto možnosť veľmi malá, hlavne v prípade strachu a obáv obeť, musíme sa uspokojiť s tým, že urobíme všetko pre ochranu obeť,
- otvorene povieme o obvinení a sleduje reakcie (chránime obeť i svedkov),
- jednáme kludne, bez emócií, premyslene,
- necháme samostatne hovoriť agresora, prípadne mu dáme celú situáciu napísať,
- kladieme mu jasné a presné otázky,
- kým prípad nie je vyriešený, neodsudzujeme,
- aj v prípade vyriešeného problému odsúdime čin, nie celú osobnosť (ako človek má šancu na nápravu),
- informujeme o možných sankciách a ďalšom postupe.

8.3 Rozhovor so svedkami

- individuálne rozhovory,
- kladieme konkrétne otázky,
- volíme otvorené otázky, na ktoré sa nedá odpovedať áno - nie - neviem
- musíme čeliť výhovorkám.

8.4 Rozhovor s rodičmi obeť

- informujeme ich o celom priebehu vyšetovania,
- ubezpečíme ich o ochrane ich dieťaťa,
- snažíme sa dohodnúť na spolupráci,
- ak treba odporučíme spoluprácu z odborníkom v CPPPaP.

8.5 Rozhovor s rodičmi agresora

- oboznámime rodičov o podstate činu, o priebehu vyšetovania i o celkovom správaní sa dieťaťa v škole,
- u týchto rodičov, ktorí nemajú záujem spolupracovať a ktorí priamo negatívne ovplyvnili správanie svojho dieťaťa, rozhovor zbytočne nepredlžujeme. Oboznámime ich o možných sankciách a o ďalšom postupe,
- zápis z jednaní im dáme podpísať,
- ak treba odporučíme spoluprácu z odborníkom v CPPPaP.

9. Metódy riešenia šikanovania

9.1 Pri vyšetrení šikanovania žiakov sa budú v našej škole používať tieto metódy:

- a) zaistenie ochrany obeť,

- b) rozhovor so žiakmi, ktorí na šikanovanie upozornili, rozhovor s obeťou a agresormi,
- c) nájdenie vhodných svedkov, individuálne, prípadne konfrontačné rozhovory so svedkami – **nikdy nekonfrontovať obeť a agresora**,
- d) kontaktovanie rodičov alebo zákonných zástupcov žiakov,
- e) kontaktovanie špecializovaných inštitúcií – CPPPaP,
- f) využitie anonymnej dotazníkovej metódy..

9.2 Pri výskyte skupinového násillia voči obeti sa bude používať tento postup:

- g) okamžitá pomoc obeti,
- h) dohoda riaditeľa školy s výchovným poradcom, triednymi učiteľmi
- i) a s ostatnými pedagogickými zamestnancami školy na postupe vyšetrovania,
- j) vlastné vyšetrenie,
- k) zabránenie nožnej krivej výpovede agresorov, ich izolácia bez možnosti dohodnúť sa na spoločnej výpovedi,
- l) pokračujúca pomoc a podpora obete,
- m) nahlásenie prípadu polícii – rozhodne riaditeľ školy,
- n) kontaktovanie rodičov alebo zákonných zástupcov žiakov – zabezpečia triedni učitelia,
- o) kontaktovanie špecializovaných inštitúcií - CPPPaP, SŠPP..

10. Opatrenia na riešenie situácie

V prípade, že sa vyskytne prípad šikanovania, sa budú používať tieto opatrenia:

1. Opatrenia pre obeť:

- a) odporučiť rodičom žiakov vyhľadať odbornú pomoc- CPPPaP,
- b) informovanie a poradenstvo pre rodičov žiakov..

2. Opatrenia pre agresorov:

- a) odporučiť rodičom agresorov vyhľadať odbornú starostlivosť - CPPPaP,
- b) výchovné opatrenia:

- napomenutie a pokarhanie TU,
- pokarhanie RŠ,
- podmienené vylúčenie,
- vylúčenie žiaka zo štúdia na škole,
- preložiť žiaka do inej triedy,
- znížiť známku zo správania.

3. Opatrenia v mimoriadnych prípadoch:

- a) odporúčenie rodičom umiestniť žiaka na dobrovoľný pobyt do diagnostického zariadenia,
- b) oznámenie príslušnému UPSVaR – sociálno-právna ochrana detí za účelom využitia nutných výchovných opatrení v prospech maloletého,
- c) oznámenie príslušnému útvaru PZ SR, ak došlo k závažnejšiemu prípadu šikanovania, pri ktorom je podozrenie, že bol spáchaný trestný čin.

11. Spolupráca školy s rodičmi žiakov a ďalšími inštitúciami

- 1. Pri podozrení na šikanovanie žiaka sú koordinátor primárnej prevencie a výchovný poradca, ale hlavne triedni učitelia povinní upozorniť rodičov žiakov:
  - aby si všímali možné príznaky šikanovania,

- súčasne ponúknuť im pomoc.

Táto povinnosť platí tak pre rodinu obeť ako aj rodinu agresora.

2. Pri pohovore s rodičmi sú učitelia povinní dbať na taktný prístup a najmä zachovanie dôvernosti informácií.
3. Spoluprácu so špecializovanými inštitúciami CPPPaP, SCŠPP a pod., za školu zabezpečuje VP a KP.
4. Pri podozrení, že šikanovanie naplnilo skutkovú podstatu priestupku alebo trestného činu, je riaditeľ školy povinný oznámiť túto skutočnosť príslušnému útvaru PZ SR.
5. Riaditeľ školy je povinný bez zbytočného odkladu oznámiť UPSVaR - orgánu sociálno-právnej ochrany skutočnosti, ktoré ohrozujú žiaka, alebo že žiak spáchal trestný čin, prípadne opakovane páchal priestupky.